

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Matej Alič

Sociokulturni vidiki migracij mladih znotraj EU

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Matej Alič

Mentorica: doc. dr. Ksenija Šabec

Sociokulturni vidiki migracij mladih znotraj EU

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

ZAHVALA:

Zahvaljujem se mentorici Kseniji Šabec za pomoč in strokovno kritiko pri pripravi diplomskega dela ter družini in prijateljem za spodbudo in podporo pri študiju.

Sociokulturni vidiki migracij mladih znotraj EU

V zadnjih nekaj desetletjih smo priča vedno večjemu obsegu migracij mladih tako po svetu kot znotraj EU. Proces migracij mladih v EU se je še okrepil s pridružitvijo novih držav članic EU, s pojavom finančne krize in zaradi političnega in družbenega povezovanja EU, ki obsega vse od evropskega državljanstva pa do programa študentskih izmenjav Erasmus. Migracije mladih vplivajo na družbo na več ravneh. Vplivajo tako na individualni, družinski, lokalni, državni kot tudi na mednarodni ravni. Posledice migracij so tako pozitivne kot negativne in vključujejo več družbenih vidikov: od boljše možnosti za zaposlitev, socialnih in denarnih nakazil migrantov v države izvora, formiranja migrantskih omrežij ter povezovanja držav prejemnic in držav izvora do socialne izključenosti mladih migrantov. Cilj diplomske naloge je raziskati in kritično ovrednotiti sociokulturne in ekonomske vidike, tako vzroke kot posledice, migracij mladih znotraj EU. V pričujoči diplomski nalogi so omenjeni vidiki opredeljeni na treh ravneh analize, t. j. na makro, mezo in mikro ravni.

Ključne besede: migracije mladih, sociokulturni vidiki, Evropska unija, intra-EU migracije.

Sociocultural aspects of youth migration within the EU

In the last few decades, we have witnessed the increasing volume of youth migration both in the world and within the EU. The process of youth migration in the EU was further strengthened by the accession of new EU member states, with the emergence of the financial crisis and the political and social integration of the EU, which encompasses everything from European citizenship to the student exchange program Erasmus. Youth migration impacts society on several levels. It affects the individual, family, local, national and international level. The consequences of migration are both positive and negative and include several social aspects: from better employment opportunities, social and financial remittances to countries of origin, formation of migrant networks and increased cooperation of recipient countries and countries of origin to the social exclusion of young migrants. The aim of the thesis is to investigate and critically evaluate the sociocultural and economic aspects of both the causes and consequences of youth migration within the EU. In the present thesis mentioned aspects are defined at three levels of analysis, i.e. at macro, meso and micro level.

Keywords: youth migration, sociocultural aspects, European Union, intra-EU migration.

Kazalo

1 Uvod.....	6
2 Vzroki za migracije mladih	9
2.1 Vzroki za migracije mladih na makro ravni	10
2.1.1 Evropsko državljanstvo	11
2.1.2 Pridružitve novih držav članic.....	12
2.1.3 Finančna kriza	13
2.2 Vzroki za migracije mladih na mezo ravni.....	15
2.2.1 Družina in prijatelji kot vzrok migracij.....	15
2.2.2 Diaspore in migrantska omrežja.....	16
2.3 Vzroki za migracije mladih na mikro ravni.....	17
2.3.1 Študij v tujini.....	18
2.3.2 Migracija zaradi združitve družin in porok	20
3 Posledice migracij mladih	21
3.1 Posledice migracij mladih na makro ravni	21
3.1.1 Posledice migracij za države prejemnice	22
3.1.2 Posledice za države izvora.....	24
3.2 Posledice migracij mladih na mezo ravni.....	26
3.2.1 Denarna nakazila	26
3.2.2 Socialna nakazila	27
3.3 Posledice migracij mladih na mikro ravni.....	29
3.3.1 Socialna izključenost.....	30
4 Sklep.....	32
5 Literatura	34

1 Uvod

Takrat, leta 1993, sem naredila intervju s srbskim dramatikom Acom Popovićem po premieri njegove drame Temna je noč, ki je prvič v zgodovini srbskega gledališča tematizirala izseljevanje iz Srbije, in ga vprašala, kaj meni o odhajanju mladih v tujino. Rekel je: »Saj je prav, da grejo, da vidijo svet in se potem vrnejo.« Nobeden od nas se ni vrnil. (Djilas 2014)

Razvoj modernih komunikacijskih sredstev, transportnih sistemov in vedno večja politična in ekonomska integracija držav članic Evropske unije sta povečala migracije¹ ljudi v Evropsko unijo in izven nje, kot tudi med državami članicami Evropske unije. Čeprav so trendu migracij poleg držav članic Evropske unije podvržene skoraj vse države sveta, ekonomsko razvite zaradi pritoka migrantov, ekonomsko manj razvite pa zaradi bega možganov, je zanimivo, da se v sodobni literaturi manj poudarja sociokulturne vidike, ki jih povzročajo migracije ljudi, še posebej mladih. Večina literature se namreč osredotoča predvsem na ekonomske vidike migracij, sociokulturne vidike pa se največkrat zanemarja. Sam menim, da je potrebno k preučevanju migracij pristopati bolj celovito. Poleg ekonomskih vidikov je potrebno nujno upoštevati tudi sociokulturne vidike, ki jih migracije v določeno okolje prinašajo ali pa poglobljajo. Migracije niso le seštevek ekonomskih in populacijskih dejavnikov, ampak hkrati tudi socialnih in kulturnih, saj se družbe zaradi migracij spreminjajo na vseh ravneh. Hkrati pa migracije ne zadevajo le življenja družbe, ampak se aktivno dotikajo tudi posameznika. Migracije, še posebej migracije mladih, namreč puščajo posledice tako na osebni ravni kot tudi širše in ustvarjajo novo sociokulturno realnost. Zavedati se je potrebno, da migracije mladih ne vplivajo le na rast ali padec bruto družbenega proizvoda, ampak tudi na življenje vseh ljudi, ki so v ta proces vključeni.

---

¹ Tipi migracij, ki so me zanimali pri pisanju diplomskega dela, so mednarodne migracije. Zato se pojem migracij uporabljen v diplomskem delu vedno nanaša na pojem mednarodnih migracij. »Pojem mednarodne migracije je povezan z opredelitvijo samega pojma migracije, saj je ena od njegovih specifičnih oblik. Lahko tudi rečemo, da so mednarodne migracije ožje polje migracijskih situacij, ki so povezane z nastankom nacionalne države. Osnovni pojem migracije ali selitve je oznaka za številne pojavne oblike, ki so si v nekaterih vidikih podobne, še številčnejša pa so njihova razhajanja, če upoštevamo zgodovinske, kulturne/družbene in politične okoliščine« (Lukšič-Hacin 1999, 141–142).

Področje migracij je sicer v sodobni literaturi dobro zastopano, saj se s tem področjem ukvarjajo tako znanstveni raziskovalci kot tudi vlade, medvladne in nevladne organizacije. Eden najpomembnejših raziskovalnih centrov na omenjenem področju v Sloveniji je Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti.² Pomembno vlogo pri raziskovanju migracij v Sloveniji imajo tudi Mirovni inštitut, Inštitut za ekonomska raziskovanja,³ Inštitut za narodnostna vprašanja,⁴ univerze in različna ministrstva Vlade Republike Slovenije s pripravo različnih strategij, kot je npr. Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020. V evropskem in širšem okolju imajo velik pomen pri raziskovanju na omenjenem področju tudi organizacije, kot so Združeni narodi,⁵ Migration Policy Institute Europe,⁶ Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj,⁷ Eurostat in druge inštitucije EU, Mednarodna organizacija za migracije,⁸ Migration Policy Centre pri European University Institute in številne druge vladne in nevladne organizacije.

Namen diplomskega dela Sociokulturni vidiki migracij mladih znotraj EU je raziskati in kritično ovrednotiti socialne in kulturne vidike migracij mladih znotraj Evropske unije. Termin vidiki (kot npr. sociokulturni vidiki migracij ali ekonomski vidiki migracij) razumem kot vse vzroke in posledice, pa najsi bodo le-ti individualne ali družbene narave, ki kakorkoli vplivajo na sam potek migracij ali pa na spremembe, ki jih migracije prinašajo na osebni ali na družbeni ravni. Seveda obravnava te tematike ne more biti celovita brez obravnave ekonomskega konteksta, v katerem je problem postavljen, in obravnave posledic omenjenih migracij. Za potrebe diplomske naloge sem čas preučevanja omenjenih migracij omejil na obdobje po pridružitvi Republike Slovenije Evropski uniji, to je od leta 2004 do danes. Za to obdobje sem se odločil zato, ker so bile intra-EU migracije⁹ pred vstopom novih držav članic relativno nizke in so obsegale nekaj manj kot 2% populacije držav članic Evropske unije

---

² ISIM ZRC SAZU.

³ IER.

⁴ INV.

⁵ UN.

⁶ MPI Europe.

⁷ OECD.

⁸ IOM.

⁹ Intra-EU migracije so migracije, pri katerih državljani ene države članice EU migrirajo v drugo državo članico EU.

(Seeleib-Kaiser 2014). Šele z vstopom novih, kar desetih držav v omenjeno povezavo je ta številka močno narasla. Po podatkih Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj se je število Poljakov v Nemčiji povečalo s 719.000 leta 2005 na 1.137.000 leta 2011, v Veliki Britaniji pa z 229.000 leta 2006 na 617.000 leta 2011. Hkrati so se v nekaterih primerih povečale tudi migracije iz ekonomsko »bolje« razvitih držav v druge ekonomsko »bolje« razvite države. Število Francozov se je ravno tako povečalo v Nemčiji kot v Veliki Britaniji: v Nemčiji z 99.000 leta 2005 na 118.000 leta 2011, v Veliki Britaniji pa s 111.000 leta 2006 na 132.000 leta 2011. Vendar lahko tukaj opazimo razliko, saj je število francoskih migrantov nižje od števila poljskih migrantov v obeh opazovanih državah (OECD 2013).

Pri pripravi diplomske naloge sem se srečal s problemom definicije uporabljenih terminov, saj različni avtorji in inštitucije uporabljajo različne termine. Združeni narodi tako ravno zaradi različnih pogledov na definicijo termina mladi uporabljajo najmanjši skupni imenovalec, ki je uporabljen med različnimi državami članicami, in ta je, da mladi spadajo v starostno skupino od 15 do 24 let (United nations 2011), Urad Republike Slovenije za mladino pa uvršča mlade v starostno skupino od 15 do 29 let. Podobno definirajo mlade tudi nekatere druge evropske države, nekatere države pa med mlade štejejo tudi ljudi do 35. leta starosti¹⁰ (Vertot 2009). Ravno zaradi tako različnih definicij sem za potrebe diplomske naloge izbral definicijo Urada Republike Slovenije za mladino, torej da mladi spadajo v starostno skupino od 15 do 29 let.

Pri terminu migracije sem uporabil definicijo, ki jo uporablja raziskovalka migracij in predstojnica inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije, Marina Lukšič-Hacin. Migracije so tako preseljevanje ljudi v geografskem prostoru, ki lahko vodi v trajno spremembo kraja bivanja. Migracije delimo na notranje in zunanje. Notranje migracije so migracije znotraj države, zunanje migracije pa so migracije izven države. Pojem zunanjih migracij obsega izselitve iz države (emigracije), priselitve v državo (imigracije) ali vrnitve v državo (remigracije) (Lukšič-Hacin 2004, 3).

Raziskovalni vprašanji, ki sta me vodili k pripravi pričujoče diplomske naloge, sta:

1. Kaj so vzroki za migracije mladih znotraj EU?
2. Kakšne so sociokulturne in ekonomske posledice migracij mladih znotraj EU?

---

¹⁰ V EU kot mlade do 35. leta definira Romunija (Vertot 2009).

Nanju bom skušal odgovoriti v nadaljevanju diplomskega dela, ki bo strukturirano po naslednjih poglavjih: vzroki za migracije mladih, kjer bom analiziral nekatere najpomembnejše vzroke, ki mlade vodijo v migracije: evropsko državljanstvo, pridružitve novih držav članic EU, finančna kriza, vpliv družine in prijateljev ter migrantskih omrežij, študij v tujini ter vpliv zaradi združitve družin in porok. Sledi poglavje o posledicah migracij mladih, v katerem bom preučeval nekatere posledice migracij mladih, kot so npr. posledice za vpletene države (države prejemnice in države izvora), denarna nakazila, socialna nakazila in socialna izključenost. Poglavji o vzrokih in posledicah migracij mladih bom razdelil na tri podpoglavja glede na ravni analize, ki jih bom uporabil v pričujočem diplomskem delu: na makro, mezo in mikro raven. Poglavju o vzrokih sledi še sklepni del z glavnimi ugotovitvami.

Za pripravo diplomske naloge bom uporabil metodologijo analize primarnih in sekundarnih pisnih virov.

2 Vzroki za migracije mladih

Mladi migranti predstavljajo zelo raznoliko skupino ljudi, ki se razlikujejo glede na vzroke za migracije, po spolu, socialnem statusu, izobrazbi, pravnem statusu, kot tudi po tem, od kod izhajajo in kam želijo. Mladi se lahko za migracijo odločijo prostovoljno ali pa so v to prisiljeni. Nekateri odidejo za vedno, spet drugi pa odidejo z namenom, da se bodo enkrat vrnil v državo, iz katere izhajajo. Omenjeni dejavniki vplivajo na izkušnjo vsakega posameznega migranta, saj se v primeru migracije življenje mladega človeka pomembno spremeni.

Vzroki za migracije mladih so različni, a nikoli pretirano enostavni, saj se ljudje za migracijo v drugo državo ne odločamo zlahka. Everett Lee (1996) je vzroke za migracijo razdelil na tri skupine dejavnikov. Na dejavnike, ki so povezani z državo izvora,¹¹ dejavnike, ki so povezani z državo prejemnico migrantov, na dejavnike ovir (ki so lahko politične, pravne, jezikovne, kulturne itd.) in na osebne dejavnike. Odločitev za migracijo je ponavadi kombinacija več

---

¹¹ V strokovni literaturi se poleg izraza »država izvora« uporabljata tudi izraz »država pošiljateljica« (*sending country*).

dejavnikov iz različnih prej omenjenih kategorij, pa najsi bodo ti dejavniki socioekonomski (neenakost v družbi, boljša možnost zaposlitve, večji zaslužek, možnost študija itd.), politični (politična nestabilnost, vojna, kršenje človekovih pravic itd.) ali kakšni drugi kot npr. poroka ali drugi osebni vzgibi (UN 2013). Razlika med svetovno in intra-EU migracijo mladih je predvsem v tem, da se mladi v EU za migracijo odločajo zlasti iz socioekonomskih in sociokulturnih razlogov, ne pa toliko zaradi politične nestabilnosti ali vojne. Se pa mladi intra-EU migranti za migracijo znotraj Evropske unije odločajo tudi zato, ker je takšna migracija zaradi evropskega državljanstva neprimerneje enostavnejša kot migracija v državo, ki ni država članica Evropske unije.

2.1 Vzroki za migracije mladih na makro ravni

Pri analizi izpostavljenih vzrokov na makro ravni sem uporabil teorijo svetovnih sistemov. Teorija svetovnih sistemov skozi historično-strukturalistično perspektivo poudarja vlogo disrupcij in dislokacij v »perifernih« delih svetovnega sistema. To prikaže kot rezultat širjenja kapitalizma skozi neoliberalne vlade in multinacionalne korporacije. Omenjena teorija tako poudari strukturne spremembe, ki v primeru preučevanja migracij pospešijo migracijske tokove. Sploh če poleg političnih strukturnih sprememb upoštevamo še tehnološke spremembe, lahko opazimo, da države ekonomskega in političnega »centra« zaradi strukture globalne ekonomije, ki so jo postavile same, izkoriščajo migrantsko delovno silo iz »perifernih« in »pol-perifernih« držav (Wallerstein 2006). Migrantska delovna sila se tako seli v velika mesta ekonomsko bolj razvitih držav, kjer je potreba po delovni sili večja. Taka ureditev svetovnega sistema nekatere države skoraj trajno drži v vlogi »periferije« in »pol-periferije«, saj te države ravno zaradi bega možganov težje razvijejo svojo ekonomijo in tako služijo le kot proizvodna baza za bolj enostavne oblike kapitalističnih procesov, ki v državah ekonomskega »centra« niso več ekonomsko zanimive, ali pa prinašajo preveč negativnih družbenih ali okoljskih stranskih učinkov. Omenjene pojave lahko opazimo pri intra-EU migraciji, sploh po vstopu srednje- in vzhodnoevropskih držav v Evropsko unijo. V tem primeru države srednje- in vzhodne Evrope¹² zasedajo vlogo »pol-periferije« in »periferije«, saj zaradi historičnih, kulturnih in ekonomskih dejavnikov niso razvile močne ekonomske

---

¹² Kot npr. Slovenija, Poljska, Bolgarija.

baze, da bi lahko konkurirale državam evropskega »centra«. Ekonomsko bazo oziroma ekonomsko »razvitost« sem izpostavil zato, ker naj bi sodobni kapitalistični sistem, kot je ugotovil Immanuel Wallerstein (2006), držala skupaj le učinkovita delitev dela, medtem ko se druge motive, pa najsi bodo ti politični ali kulturni, pogosto zanemarja. Čeprav naj bi EU temeljila tudi na političnem, predvsem pa socialnem in kulturnem povezovanju in politično izraženi enakosti med državami, lahko opazimo, da ni prav pogosto tako in da so kulturne in socialne politike večkrat postavljene na stranski tir v prid ekonomskih politik, ki pa zaradi boljše ekonomske »razvitosti« bolj koristijo državam evropskega »centra«.¹³

Pri makro analizi vzrokov za migracijo sem tako izpostavil evropsko državljanstvo, pridružitve novih držav članic Evropski uniji in finančno krizo.

2.1.1 Evropsko državljanstvo

Prvi izpostavljeni vzrok je evropsko državljanstvo. Obrisi evropskega državljanstva so se začeli oblikovati že leta 1957, ko je takrat še Evropska skupnost za premog in jeklo sprejela Rimsko pogodbo.¹⁴ V tej pogodbi so bile opredeljene štiri temeljne svoboščine skupnega notranjega trga, ki naj bi jih postopoma uveljavili. Te so: prost pretok oseb, blaga, kapitala in storitev. Leta 1992 je Evropska unija v Maastrichtski pogodbi¹⁵ ratificirala evropsko državljanstvo kot enega temeljnih načel EU. To pomeni, da imajo državljani države, ki je članica Evropske unije, poleg svojega državljanstva tudi državljanstvo Evropske unije. Evropsko državljanstvo daje državljanom več pravic. Te so: pravica do prostega gibanja na ozemlju Evropske unije, pravica do prebivanja v drugi državi članici (pri prebivanju v drugi državi članici je potrebna le prijava prebivanja, po petih letih pa dobi državljan pravico do stalnega prebivališča), volilno pravico ter pravico do izvolitve za poslanca v Evropskem parlamentu in na lokalnih volitvah v državi stalnega prebivališča, pravico do diplomatske in konzularne zaščite katerekoli države članice Evropske unije itd. (European citizenship 2014).

---

¹³ Kot npr. Nemčija, Francija, Združeno kraljestvo.

¹⁴ Z Rimsko pogodbo se Evropska skupnost za premog in jeklo preimenuje v Evropsko gospodarsko skupnost – EGS.

¹⁵ Z Maastrichtsko pogodbo se Evropska gospodarska skupnost preimenuje v Evropsko unijo.

Prav vse omenjene pravice so pri migracijah mladih znotraj Evropske unije pomembne zato, ker olajšujejo intra-EU migracije. Ravno ta olajšana migracija naj bi bila razlog, da se mladi namesto v druge države (na primer v Združene države, Kanado ali Avstralijo) raje selijo v države, ki so članice Evropske unije. V realnosti pa lahko opazimo, da ni vse tako, kot je zapisano v evropskih pogodbah in dokumentih. Države poskušajo na različne načine omejevati prost pretok oseb. Eden od teh načinov je tudi moratorij na preseljevanje državljanov iz na novo pridruženih članic EU, ki ga bom omenil v nadaljevanju.

2.1.2 Pridružitve novih držav članic

Vzroki na makro ravni so prišli še posebej do izraza po vstopu novih držav v Evropsko unijo leta 2004, 2007 in 2013. Leta 2004 se je namreč Evropski uniji pridružilo deset novih članic (Slovenija, Slovaška, Poljska, Češka, Malta, Ciper, Litva, Latvija, Estonija in Madžarska), leta 2007 dve (Bolgarija in Romunija), leta 2013 pa še ena (Hrvaška). Ravno takrat so prišli vzroki na makro ravni do izraza predvsem zato, ker so bile nove članice gospodarsko precej slabše razvite od starih držav članic. Ko so se trgi delovne sile odprli, je veliko ljudi izkoristilo možnost za boljše ali pa vsaj boljše plačane zaposlitve. Posebej izrazit primer je Poljska, kjer se je med letoma 2004 in 2007 število ljudi, ki so emigrirali, dvakratno povečalo in doseglo 2 milijona ljudi (Galgóczi in drugi 2009). Leta 2010 so tako intra-EU migranti predstavljali kar 35 % vseh migracij znotraj Evropske unije (Vargas-Silva 2012). Čeprav intra-EU migranti ne predstavljajo večine vseh migrantov v Evropski uniji, pa je številka še vedno nezanemarljiva. Skoraj vse stare države članice Evropske unije (razen Združenega kraljestva, Irske in Švedske) so ravno zaradi nepričakovano velikega števila migrantov začasno vzpostavile moratorij¹⁶ na zaposlitve in migracijo državljanov iz novih držav članic. Moratorij na prost pretok državljanov na novo priključenih držav leta 2004 se je končal šele v maju 2011 (Galgóczi in Leschke, 2012). Moratorij na prost pretok državljanov Romunije in Bolgarije je prenehal s 1. januarjem 2014, za Hrvaško pa mora prenehati najkasneje julija leta 2020 (Chase in Seeleib-Kaiser 2014).

---

¹⁶ V strokovni literaturi in v dokumentih Evropske unije se poleg izraza moratorij uporablja tudi izraz »prehodno obdobje«.

Pri preučevanju intra-EU migracij po letu 2004 je zanimivo, da so migracije generalno spremenile smer glede na migracije, ki so potekale pred omenjenim letom. Pred priključitvijo novih držav Evropski uniji je bila ena najbolj zaželenih končnih držav migracije Nemčija, po priključitvi pa sta postali končni državi za večino vzhodnih Evropejcev Združeno kraljestvo in Irska. Te spremembe kažejo na to, kako lahko različno implementiranje politik EU vpliva na migracije, saj so nekatere države, kot sem že omenil, sprejele moratorije na preseljevanje iz novih članic (kot npr. Nemčija), druge pa spet ne (kot že prej omenjeni Švedska, Irska in Združeno kraljestvo). Seveda poteka intra-EU migracij ne moremo zreducirati samo na različne stopnje implementacije politik EU, saj imajo velik vpliv tudi drugi dejavniki. Na tem mestu bi, vsaj v povezavi z omenjenim poglavjem, izpostavil še večjo možnost zaposlitve in absorpcije migrantske delovne sile, jezik (angleščina kot lingua franca modernega sveta) in migrantska omrežja, ki so v določenih državah močnejša kot drugje. Nikakor pa to ne pomeni, da druge gospodarsko bolj razvite članice EU niso bile deležne migracij, deležne so jih bile le v manjši meri (Galgóczi in Leschke 2012).

2.1.3 Finančna kriza

Vzroke migracij na makro ravni je dodatno okrepila finančna kriza, ki se je začela leta 2008. Omenjena kriza je namreč gospodarsko močno prizadela države članice EU. Še posebej izrazit vpliv na gospodarsko aktivnost je imela na večino novo pridruženih držav članic in tudi na nekatere starejše članice EU, kot so npr. Grčija, Španija, Portugalska in Irska. Prav slabši gospodarski položaj prizadetih držav članic je povečal migracijo ljudi, še posebej mladih, iz omenjenih držav v gospodarsko močnejše države, npr. v Nemčijo in Združeno kraljestvo. Mladi so iz omenjenih držav migrirali predvsem zato, ker so bili najbolj prizadeti del populacije, saj je po letu 2008 zaposlovanje mladih opazno upadlo. Po podatkih Evropskega statističnega urada (Eurostat) je bilo povprečje brezposelnih mladih v Evropski uniji (EU28) leta 2013 23.1%. Če primerjamo države, ki so bile v finančni krizi najbolj prizadete, pa lahko vidimo velik odklon. V Španiji je bilo brezposelnih mladih istega leta (2013) kar 55.5%, v Grčiji 58.3%, na Hrvaškem 49.7% in v Sloveniji 21.6%. Čeprav je brezposelnost mladih navadno veliko višja od povprečne brezposelnosti, če upoštevamo vse starostne skupine, pa lahko ugotovimo, da se je v času od začetka finančne krize

brezposelnost mladih močno povečala. Pred finančno krizo, med letoma 2005 in 2008, je v EU28 brezposelnost mladih hitro padala. Tako je v prvem četrtletju leta 2008 dosegla najnižjo vrednost, ko je bila brezposelnost mladih 15.1% (Eurostat 2015). Po začetku finančne krize pa je brezposelnost mladih začela skokovito naraščati in je leta 2013, kot že omenjeno, dosegla 23.1%.

Vendar pa bi bilo napačno na vpliv finančne krize na migracijo gledati samo z ekonomske perspektive. Finančna kriza je namreč razgalila tudi politične in sociokulturne odnose med državami članicami. Jasno se je namreč pokazalo, katere države sodijo v »center« odločanja in katere države spadajo v evropsko »periferijo«. Posledice finančne krize so pokazale, da Evropska unija ni sestavljena iz popolnoma enakovrednih držav, saj so morale ekonomsko šibkejšje države sprejeti boleče varčevalne ukrepe, ki so dodatno poslabšali že tako šibkejša gospodarstva. Večina srednje- in vzhodnoevropskih držav je tako morala sprejeti krčenje javnega sektorja, krčenje socialnih izdatkov in proračunski denar nameniti za odplačilo dolgov in sanacijo bančnega sistema. Še posebej so varčevalni ukrepi prizadeli Grčijo, saj so poleg znižanja minimalnih plač in zaposlitev v javnem sektorju leta 2013 celo ukinili javno radijsko in televizijsko postajo ERT (Euronews 2013), da bi tako dosegli zahteve po varčevanju, ki so bile postavljene s strani evropskih¹⁷ in svetovnih inštitucij.¹⁸ Nemški sociolog Ulrich Beck (v Jeffries 2013) trdi, da so s tem, ko so omenjene inštitucije pritiskale na države evropske »periferije« in kot glavne krivce označile »prenapihnjene« javne sektorje v omenjenih državah, izogibanje plačila davkov in »predolge odmore za kosila«, povzročile izgube še več delovnih mest. Zaradi izgube delovnih mest se prebivalci omenjenih držav počutijo kot poraženci, saj nimajo več dohodkov, s katerimi bi preživljali sebe in svoje družine.

---

¹⁷ Evropska komisija (EK), Evropska centralna banka (ECB).

¹⁸ Mednarodni denarni sklad (IMF) in zasebne mednarodne banke.

2.2 Vzroki za migracije mladih na mezo ravni

Poleg širših ekonomskih in drugih vzrokov je pri preučevanju migracije mladih pomembno upoštevati, kakšen vpliv na migracijo imajo socialna omrežja in socialni kapital, ki obstaja znotraj teh omrežij. Ta socialna omrežja so lahko družina, prijatelji ali pa sonarodnjaki, ki so bolj množično migrirali v določeno državo. Ta raven analize vzrokov migracij, imenovana tudi mezo raven, je še posebej pomembna, če hočemo doumeti, katera bo končna država migracij. Nadalje je raziskovanje vzrokov na mezo ravni pomembno zato, ker poleg vzrokov na makro ravni pomembno vplivajo na verižno reakcijo migracij, to je, da ustvarjajo migracije skozi daljše časovno obdobje (Haug 2008). Pri analizi vzrokov na mezo ravni sem uporabil teorijo o socialnih omrežjih, izpostavil pa sem pomen družine ter diaspore in migrantskih omrežji.

2.2.1 Družina in prijatelji kot vzrok migracij

Jaz sem 22-letna študentka in živim na Nizozemskem. Pri 15-ih letih sem se bila prisiljena pridružiti mojim staršem, ki so že prej imigrirali na Nizozemsko. Po obdobju depresije in identitetne krize in po mnogih težavnih letih sem našla pot, da sem znova postala srečna. Udeleževati sem se začela mnogih socialnih/političnih projektov z razlogom, da pomagam in navdihujem druge, ki so se znašli v podobni situaciji in da oblikovalce politik migracij in strokovnjake za področje migracij na Nizozemskem in drugod po svetu opozorim na učinke imigracij. Ne samo na mlade migrante, ampak tudi na potomce drugih in tretjih generacij priseljencev in celo samo na mlade ljudi, ki živijo v multikulturnem mestu.

Natalia, družinska migrantka (UN 2013, 76)

Družina, prijatelji in druga socialna omrežja imajo lahko velik vpliv na posameznika, ko se odloča o migraciji. Ta socialna omrežja lahko vplivajo na to, da nekdo odide ali ostane. Npr. močna afiniteta na domače okolje, družino in prijatelje lahko nekoga odvrne od migracije, lahko pa, če ni močne afinitete, tudi spodbuja k migraciji. Do tega pride v primeru, ko obstajajo trenja in konflikti v socialnem okolju, npr. konflikti v družini itd. Družina lahko

spodbuja migracijo članov svoje družine tudi zato, da si zagotovi prihodek in tako omogoči boljše življenje celotni družini. Družina in prijatelji lahko nadalje spodbujajo migracijo, če so nekateri člani družine ali prijatelji že migrirali, saj ti večkrat promovirajo in usmerjajo migracijo s tem, da dajo potencialnim migrantom več informacij o migraciji v določeno državo, ali pa jim pomagajo pri migraciji in pri umestitvi v novo okolje npr. s tem, da jim poiščejo stanovanje ali pomagajo iskati zaposlitev itd. (Haug 2008). Na tem mestu pa ne smemo pozabiti, da odločitve za migracijo ne sprejmejo vsi sami. Otroci namreč nimajo veliko vpliva na migracijo, ampak migrirajo zaradi odločitve svojih staršev ali sorodnikov. To lahko zasledimo tudi v zgornjem citatu migrantke, za katero so odločitev o migraciji sprejeli njeni starši. Tudi zakonski partnerji lahko migrirajo zaradi odločitve svojih partnerjev, ne pa ker bi tako hoteli sami (Lee 1996). Družina in prijatelji lahko tako ustvarjajo več »push & pull« dejavnikov, ki vplivajo na migracije.

2.2.2 Diaspore in migrantska omrežja

Pri vzrokih migracije mladih, še posebej, če nas zanima preučevanje končnih destinacij in količina migracij, ne moremo mimo vpliva, ki ga imajo diaspore in druga migrantska omrežja. Ko se v določeni končni državi naseli določeno število migrantov, se ustvari migrantsko omrežje. Ta migrantska omrežja do neke mere znižajo tveganje, ki ga imajo novi migranti pri migraciji v določeno državo, to pa zato, ker lahko pomagajo sonarodnjakom pri organizaciji potovanja, pri iskanju stanovanja ali pri iskanju službe. To omogoči lažjo odločitev za migracijo v določeno državo, saj lahko omenjeni pomagajo pri reševanju različnih pravnih, ekonomskih ali drugih ovir. Vendar pa lahko migrantska omrežja hkrati delujejo tudi negativno, saj ta omrežja, kot vsa druga socialna omrežja, držijo skupaj nenapisana pravila (socialni kapital), ki lahko določene migrante tudi ovirajo. Migrantska omrežja lahko čez čas dobijo tudi bolj institucionalne oblike, kot so nevladne organizacije, agencije za iskanje zaposlitev, društva itd. (Goss in Linqvist 1995). Diaspore in migrantska omrežja so tako lahko ojačevalci, v nekaterih primerih pa tudi zaviralci migracijskih tokov, ker zaradi svoje organiziranosti (pa naj bo ta formalna ali neformalna) pomagajo posredovati pozitivne ali negativne informacije o tem, kakšna je situacija v državi gostiteljici, sploh če upoštevamo, da je veliko vrst priložnosti za migrante relativno lokalne narave. Npr. države, kjer je gradbeni

sektor močnejši, bodo verjetno potrebovale več nekvalificiranih delavcev kot države, kjer je bolj razvit npr. visokotehnoški sektor. Lahko pa ravno zaradi te izmenjave informacij pride v nekaterih primerih tudi do protitoka migracij, ko ljudje s pomočjo migrantskih omrežij ugotovijo, da se je ekonomska situacija v potencialni državi poslabšala in se tako ne odločijo za migracijo. Vendar pa se potencialni migranti, še posebej to velja za mlade, velikokrat odločajo za migracijo le zaradi pozitivnih informacij, ki jih dobijo s strani migrantskih omrežij, negativnim informacijam pa ne dajejo take teže ali pa jih celo spregledajo. Hkrati večkrat potencirajo negativne informacije države izvora in jim tako dajo preveliko težo. Do takega razkoraka med dojemanjem države izvora in države prejemnice migrantov pride po mojem mnenju zato, ker vsak posameznik dobi prave informacije o določenem okolju šele takrat, ko se v določeno okolje preseli ali pa se iz določenega okolja izseli. Določene dražljaje, ki prihajajo iz nekega okolja, lahko namreč oseba razume samo takrat, kadar do migracije pride, saj tako osebno doživi razliko med obema okoljema. Velik vpliv na migracijo imajo diaspore in migrantska omrežja še zaradi enega dejavnika. Migracija je namreč selektivna. To pomeni, da migranti niso le povprečen vzorec prebivalstva iz države izvora, ampak so njegov selektiven del, saj se ljudje drugače odzovejo, zaradi objektivnih ali subjektivnih dejavnikov, na primanjkljaje v državi izvora. Na tem mestu bi kot dejavnike selekcije izpostavil: izobrazbo, starost, spol, geografsko pozicioniranost (prebivalci nekaterih regij so zaradi slabše ekonomske razvitosti teh regij bolj nagnjeni k migraciji) in osebna pričakovanja (Lee 1966).

Vpliv diaspore in migrantskih omrežij pri intra-EU migraciji lahko opazimo po vstopu srednje- in vzhodnoevropskih držav v Evropsko unijo, saj je večina migrantov migrirala večinoma v le nekaj ekonomsko bolj razvitih končnih držav kot npr. Nemčijo in Združeno kraljestvo. To povezujem s tem, da so se tam vzpostavila močna migrantska omrežja, ki so pomagala pri odločitvi za migracijo.

2.3 Vzroki za migracije mladih na mikro ravni

Kot sem v diplomski nalogi že omenil, na migracijo vpliva veliko dejavnikov in različnih »push and pull« dejavnikov. Ne glede na vse omenjene vzroke se ne odločijo vsi za migracijo, ampak le določen del populacije. Razlog je v različnem dojemanju dejavnikov, ki vplivajo na

nas. Kar je lahko za nekoga trivialen problem, je lahko za drugega nekaj veliko resnejšega, kar ga lahko spodbudi k migraciji. Tudi sam akt migracije je lahko za nekoga enostaven, spet za drugega pa je lahko to nepremostljiva ovira (Lee 1966). Ta nepremostljiva ovira je lahko afiniteta na socialna omrežja (kot že omenjeno v poglavju Vzroki za migracijo na mezo ravni) ali pa kaj drugega. Pri preučevanju vzrokov na mikro ravni je zato potrebno analizirati osebne odločitve, ki vplivajo na migracijo. Pri analizi vzrokov na mikro ravni sem uporabil dve teoriji: teorijo o vrednosti in pričakovanju,¹⁹ ki spada med behavioristične teorije, in teorijo o socialnih sistemih.²⁰

Potencialni migranti se za migracijo odločajo glede na to, ali bo migracija dosegla pričakovane cilje, kot so boljši zaslužek, lažje življenje itd. Ti cilji pa so različni, saj imamo ljudje različne prioritete, na katere vplivajo življenjski slog, starost, izobrazba itd. Ti cilji niso vedno samo ekonomske narave, lahko so tudi varnostne narave ali pa predstavljajo samoizpolnitev. Vzroki za migracijo na mikro ravni so lahko tudi rezultat rešitve trenj med strukturno napetostjo (vprašanje moči) in osebno napetostjo (vprašanje prestiža) (Hoffman-Novotny v Hagen-Zanker 2008). Migranti tako hočejo na individualni (mikro) ravni doseči zaželeni status v drugi državi. Največkrat zato, ker v domači državi to ni mogoče ali ker lahko v končni državi to dosežejo lažje in hitreje. Pri analizi vzrokov na mikro ravni sem obravnaval dva vzroka. Prvi je študij v tujini, ki je med mladimi v Evropski uniji vedno pogostejši (na to ima velik vpliv tudi program ERASMUS), drugi pa je migracija zaradi združitve družin, ki vključuje tudi migracijo zaradi porok.

2.3.1 Študij v tujini

Ta izkušnja me je oblikovala kot nobena druga doslej. Odprla mi je obzorja in me naučila ceniti življenje. Spoznala sem veliko različnih ljudi, ki so prišli iz različnih držav in katerih življenja so bila tako podobna in hkrati tako različna. Prepustila sem se novi kulturi. Pozabiti sem morala na vse, kar je bilo zame normalnega v Grčiji in

---

¹⁹ Value-expectancy theory.

²⁰ Theory of social systems.

slediti novi francoski normalnosti. Izkušnja je bila poučna. Spremenila me je, tako kot je spremenila na milijone drugih študentov pred mano in bo tudi tiste za mano.

Penelope, študentka programa ERASMUS (Vaxevanes 2013)

Ena od posledic globalizacije je tudi ta, da se vedno več mladih odloča za študij v tujini. Podatki, ki so jih zbrali v UNESCO-vem statističnem inštitutu,²¹ kažejo, da se je globalno število študentov, ki so vpisani v terciarne študijske programe, povečalo z 1.6 milijona v letu 1999 na 2.8 milijona v letu 2008. Ta številka še raste. Evropa ima poleg ZDA in Kanade proporcionalno največ študentov, ki so vpisani v terciarne študijske programe. V letu 2008 je migracija zaradi vpisa v terciarne študijske programe predstavljala 7% vseh migracij v starostni skupini od 18 do 29 let (UN 2011). Za veliko mladih je tako študij v tujini prva izkušnja z migracijo. Čeprav je namen take migracije večinoma le začasen, pa se lahko migracija za potrebe študija razvije tudi v stalno obliko. Vzroki, da se mladi odločajo za študij v tujini, so različni. Lahko je to samo zanimiva izkušnja v smislu spoznavanja novih kultur, lahko pa je tudi iskanje prestiža, da lahko dosežejo določen status, ki samo s študijem v domači državi ni dosegljiv. Veliko število mladih tudi po končanju študija ostane v državi, v kateri je študij potekal. To vodi v beg možganov in v nadaljnje poglobljanje med državami »centra« in »periferije«.

V Evropski uniji je migracija zaradi študija še okrepljena zaradi programa ERASMUS. Vzroki za odločitev za sodelovanje v tem programu so podobni kot drugje po svetu. V svoji raziskavi²² so Brecht in drugi (2006) izpostavili, da je najpomembnejši vzrok odločitve za ta program ocena mladih, da je študij v tujini bolj kvaliteten kot v državi izvora in da si bodo s študijem pridobili boljše kompetence za kasnejšo zaposlitev. To pa zato, ker si bodo poleg študija pridobili izkušnje, kako je živeti v drugem kulturnem okolju, in boljše poznavanje jezika države, v kateri poteka študij. Nekateri študenti tudi pričakujejo, da bodo tako lažje tudi za stalno migrirali v ciljno državo, saj si bodo lahko že v času študija tam poiskali delovno mesto (Brecht in drugi 2006).

---

²¹ The UNESCO Institute for Statistics.

²² The Professional Value of ERASMUS Mobility (Brecht in drugi 2006).

V študiji ERASMUS Impact Study (EK 2014), kjer so preučevali učinke študijske migracije na EU, so ugotovili, da se kar 35% mladih, ki so študirali v okviru omenjenega programa, odloči za delo v tujini, medtem ko je takih, ki niso študirali v tem okviru, le 18%. Največji problem, ki ga taka migracija povzroča, je, da je večina teh migrantov, ki se odločijo za delo v tujini, iz ekonomsko manj razvitih držav. To pomeni, da bodo ekonomsko manj razvite države napredovale še počasneje. Na tem mestu lahko izpostavim primer mladih iz Španije. Samo v letu 2012 je iz Španije v Nemčijo migriralo kar 30.000 visoko izobraženih mladih (EK 2014).

2.3.2 Migracija zaradi združitve družin in porok

Prelomnica je bila, ko sva se poročila tukaj v Sloveniji. To je bila ena taka točka, ki mi je poenostavila veliko stvari, če primerjam z drugimi puncami, glede različnih dokumentacij pa papirjev pa to. Tako sem začela urejati stvari, začasno prebivališče, zdravstveno zavarovanje, vse tisto, kar je bilo nujno pripraviti za to, da tukaj živim, v bistvu je bilo najbolj pomembno to začasno prebivališče, da sem se prijavila, pa da sem imela zdravstveno zavarovanje in da sem si našla zdravnika.

Anuška, Slovaška (Pajnik 2010, 30)

Migracija za združitev družin in zaradi porok je zelo pomemben razlog za migracijo mladih, zato ker je veliko mladih, tudi zaradi študijske mobilnosti, spoznalo svoje partnerje, ki živijo v drugi državi. Poroka in migracija vplivata druga na drugo na dva načina. Lahko je razlog za migracijo, če oseba spozna partnerja iz tujine in se mu hoče pridružiti v njegovi državi. Tudi migracija je lahko razlog za poroko, saj lahko oseba v tujini spozna partnerja, se z njim poroči in v tujini tudi ostane. V večini držav, tudi v EU, so partnerji, ki so poročeni z državljanom končne države, upravičeni do stalnega prebivališča in kasneje na zahtevo tudi do državljanstva (UN 2011).

3 Posledice migracij mladih

Danes skoraj nobena država ni več imuna na posledice migracij. Še posebej to velja za države članice EU, ki so zaradi raznih ukrepov zmanjšale prepreke za migracije med državami članicami. To vpetost v procese migracij lahko opazimo že s tem, da države članice EU in tudi EU sama sprejemajo vedno več politik, ki se dotikajo migracij. Tudi Slovenija v tem primeru ni nobena izjema. Kljub temu obstajajo tudi razlike med omenjenimi državami, saj migracije ne potekajo med vsemi državami enako. Kot že omenjeno v prejšnjih poglavjih, razlikujemo med državami izvora in državami prejemnic migracij. Pri posledicah migracij se tako srečujemo s pozitivnimi in negativnimi posledicami omenjenih migracij. Na prvi pogled se nam morda zdi, da imajo države izvora več negativnih posledic kot države prejemnice, pa vendarle ni vedno tako, saj države izvora na primer z nakazili migrantov zvišajo svoj bruto domači proizvod in s pomočjo diaspor povežejo svoje ekonomije z državami prejemnicami migracij. Na tem mestu bi še poudaril, da nobena država ni samo država izvora migracij ali pa samo država prejemnica migracij, ampak je vsaka država vsaj v manjši meri oboje,²³ torej država izvora in država prejemnica migracij.

Migracije, še posebej to velja za intra-EU migracije, so kompleksen in interaktiven pojav, saj lahko hkrati, ravno zaradi povezanosti držav EU, vplivajo na več držav in če so primerno upravljane, lahko pozitivno vplivajo na vse udeležene države, sploh če gledamo posledice migracij na makro in na mezo ravni. Če pa se osredotočimo na posledice migracij na mikro ravni, pridemo, vsaj po mojem mnenju, do bolj negativnih posledic migracij.

3.1 Posledice migracij mladih na makro ravni

Pri analizi posledic migracij mladih na makro ravni sem se tako kot pri analizi vzrokov migracij na makro ravni poslužil teorije svetovnih sistemov. To teorijo sem uporabil zato, ker so tudi posledice, vsaj v določeni meri, vezane na odnose med državami političnega in ekonomskega »centra« ter državami politične in ekonomske »periferije« in »pol-periferije«.

---

²³ Npr. Poljska, kot že v uvodu omenjena država izvora, je tudi država prejemnica migracij. Leta 2012 je na Poljsko za daljše obdobje migriralo okoli 47.000 migrantov (OECD 2013).

Tudi na tem mestu lahko opazimo vpliv močnejših držav evropskega centra, saj so ob priključitvi novih držav k EU nekatere stare države uvedle moratorije na preseljevanje. Na ta način so se hotele vsaj začasno »obvarovati« pred političnimi in »ekonomskimi« posledicami migracij, s tem pa so, vsaj po mojem mnenju, tudi pokazale svojo politično in ekonomsko »premoč« nad novimi državami članicami EU.

V preteklosti je bilo znanstveno raziskovanje posledic migracij osredotočeno predvsem na države prejemnice migracij, v zadnjih nekaj desetletjih pa se je, tudi zaradi vedno večje povezanosti držav, raziskovanje makro posledic migracij osredotočilo tudi na države izvora (Katseli in drugi 2006). Pri analizi posledic migracij mladih na makro ravni sem se tako tudi jaz osredotočil na oba sklopa držav, torej na države prejemnice migracij in države izvora migracij.

3.1.1 Posledice migracij za države prejemnice

Posledice za države prejemnice so tako politične, ekonomske, kulturne kot socialne. V tej luči lahko trdimo, da migracija od 2. svetovne vojne naprej, sploh pa od ustanovitve EU, spreminja obraz Evrope (Joly 2000). Te spremembe povečujejo pritisk na politične akterje, da bi zmanjšali migracijo. Tako so poskušali politični akterji²⁴ znotraj EU večkrat vplivati na spremembe migracijske zakonodaje, da bi zmanjšali vsaj kvantitativen obseg migracij. Vendar pa zaradi vztrajanja EU in zaradi same narave migracij države članice EU niso mogle korenito zmanjšati obsega migracij. Eden od takšnih primerov omejevanja je omejevanje migracij z začasnimi vizumi, vendar so države pri tem velikokrat neuspešne, saj se migracije velikokrat spremenijo iz začasnih v stalne (Pennix 1993). Države prejemnice največkrat namreč skrbi, da so migracije v njihovo državo usmerjene zaradi višje socialne zaščite, ki so je deležni državljani držav prejemnic in naj bi bili migranti zaradi slabših zaposlitvenih možnosti bolj vezani na socialne transferje od večinskega prebivalstva. Vendar v praksi temu

---

²⁴ Kot politične akterje, ki skušajo zaježiti obseg intra-EU migracij, bi izpostavil posamezne vlade držav članic in politične stranke, ki imajo v svojem programu omenjeno protimigracijsko politiko. Primer: Vlada Združenega kraljestva in konservativna stranka, katere predsednik je David Cameron (Hall in O'Flynn 2013).

ni vedno tako, saj ljudje redko migrirajo samo zato, da bi dobivali socialne transferje, ampak migrirajo zato, da bi si izboljšali življenje in so tako velikokrat pripravljene sprejeti delovna mesta, ki se zdijo večinskemu prebivalstvu premalo plačana ali prezahtevna (Pekkala Kerr in Kerr 2011). Evropske države in EU kot celota bodo morale, vsaj na političnem nivoju, na novo definirati nacionalne in identitetne politike, saj se migracijski tokovi ne bodo zmanjšali, ampak se bodo zaradi narave sodobnih globalizacijskih procesov le povečali.

Kot ekonomsko posledico migracij bi izpostavil prednost, ki jo imajo ekonomsko razvite države »centra«. Prednost je predvsem v tem, da zaradi višjih plač in ekonomsko višjega standarda življenja uspejo privabiti tudi višje izobražene migrante in migrante, ki niso nujno pripadniki najrevnejšega sloja prebivalstva države izvora. Tako višje izobraženi migranti pomagajo zapolniti nišna delovna mesta, ki zahtevajo visoko izobrazbo, za katera ni dovolj zanimanja med večinskim prebivalstvom. Seveda prihajajo v državo prejemnico poleg višje izobraženega sloja migrantov tudi migranti iz revnejših slojev prebivalstva in migranti z nižjo izobrazbeno strukturo. Države namreč potrebujejo poleg nišnih delovnih mest, ki zahtevajo visoko izobrazbo, tudi delavce v panogah, kjer je dodana vrednost manjša in so posledično plače nižje. In tako v panogah, kjer za delovna mesta ni dovolj zanimanja med večinskim prebivalstvom, zaposlijo migrante (Joly 2000). Migrantska delovna sila tudi ustvarja pritisk na plače v državah prejemnicah migracij. Tako se plače, vsaj v sektorjih, kjer je potrebna nižje izobražena delovna sila, ne višajo tako hitro, ali pa celo upadajo, kot v sektorjih, kjer je potrebna visokokvalificirana delovna sila (Pekkala Kerr in Kerr 2011). Dodatna prednost migracij, ki jih doživljajo države prejemnice, pa je, da migracija pomaga blažiti fiskalne pritiske, ki jih prinaša staranje prebivalstva, ker je večina migrantov mladih, na začetku svoje delovne poti. Čeprav samo migracija ne bo dovolj, da bi države evropskega »centra« zaradi staranja prebivalstva ublažile pritisk na državne proračune, vsaj ne, če bodo migracijski tokovi ostali v obsegu, kot so danes, je še vedno pomemben dejavnik, ki pomaga pri ustvarjanju bolj pozitivnega političnega ozračja do migrantov in ustvarjanja pozitivnih migracijskih politik (Pekkala Kerr in Kerr 2011).

Druge pomembne posledice na državo izvora so socialne in kulturne narave. Migranti namreč s sabo ne prinesejo le ekonomskih posledic, vendar tudi svojo kulturo, običaje in socialne stike z državo izvora. To lahko, sploh kasneje, če se ustvarijo diaspore in migrantska omrežja, omogoči povečano ekonomsko in kulturno izmenjavo z državo izvora. To lahko vodi tudi v socialno izključenost, saj se lahko v državi prejemnici, še zlasti če je migrantov iz ene države

izvora veliko in se vzpostavijo močna migrantska omrežja, pojavijo celotne skupnosti, ki lahko do neke mere omejijo stik migrantov z večinskim prebivalstvom (Rex in drugi 1987) ali povzročijo negativne reakcije s strani dela večinskega prebivalstva in dela politike. Do teh negativnih reakcij lahko pride v primeru, ko del večinskega prebivalstva domneva, da ni prišlo do dovolj velike integracije migrantske populacije, sploh če se ti ne naučijo jezika države, v katero so migrirali. Ravno to zavračanje večinskega prebivalstva lahko vodi v »začarani krog«, saj se migranti ne integrirajo, ker jih del večinskega prebivalstva zavrača, del večinskega prebivalstva pa jih še naprej zavrača zaradi neintegracije (Bauer in drugi 2009). Zavračanje s strani dela večinskega prebivalstva posledično pogosto povzroči, da se migrantska populacija začne zapirati v obstoječa migrantska omrežja, kar pa lahko vodi v povečanje njihove revščine, saj ne morejo izkoristiti vseh prednosti, kot bi jih lahko, če bi bili v državi prejemnici (bolj) integrirani v družbo in okolje ter socialno, politično in kulturno aktivni ipd.

3.1.2 Posledice za države izvora

Pri preučevanju posledic migracij je bilo v zadnjih desetletjih veliko več napisanega o posledicah migracij za države prejemnice migracij, veliko manj pa o posledicah za države izvora. Kot sem v diplomskem delu že nakazal, pa migracije ne potekajo samo enostransko iz ene države v drugo, ampak potekajo interaktivno in vplivajo na vse vpletene države. Tako države izvora, vsaj z makro ekonomskega stališča, nimajo samo negativnih, ampak tudi pozitivne posledice migracij (Markova 2007). Haas (2010) trdi, da je potrebno vse vidike migracij postaviti v kontekst in da se pri preučevanju migracij ne moremo osredotočiti le na negativne vidike, saj migracija transformira celotno družbo in so posledice migracij za države izvora, ravno tako kot za države prejemnice migracij, politične, ekonomske, kulturne in socialne.

Eden od vidikov pozitivnih socioekonomskih posledic je, da imajo lahko migracije tudi pozitiven vpliv na revne prebivalce države izvora. Ko iz države odide del prebivalstva, se

namreč zmanjša pritisk na obstoječo javno infrastrukturo in delovna mesta²⁵ ter zagotovi pritok denarnih nakazil s strani migrantov iz tujine, kar vodi k izboljšanju ekonomske situacije članov celotne družbe in migrantove družine oziroma oseb, ki dobivajo ta nakazila (Katselli 2006). Vendar pa imajo ta nakazila lahko tudi negativen efekt, sploh če vsaj del teh nakazil ni reinvestiran v izboljšanje ekonomskega položaja, ampak je porabljen le za nakup dobrin. To namreč lahko vodi v ekonomijo odvisnosti, ko postane država izvora pretirano odvisna od nakazil iz tujine, in hkrati vodi v zvišanje cen dobrin, kar škodi prebivalcem, ki nimajo dostopa do teh nakazil. Predvsem se ta negativna posledica izkaže pri naraščanju cen nepremičnin (Joly 2000).

Kot hkrati negativno in pozitivno ekonomsko in kulturno posledico migracij mladih za izvorno državo pa je potrebno poudariti še problem bega možganov.²⁶ Države izvora se lahko v primeru preobsežnega bega možganov soočijo s pomanjkanjem izobraženega kadra. To lahko vodi v povečevanje izobrazbenega deficita v določenih sektorjih in posledično v manjši razvoj celotnih sektorjev znotraj države izvora (Galgóczi in Leschke 2012). Beg možganov lahko vodi v negativno spiralo razvoja, saj ravno zaradi pomanjkanja izobraženega kadra ni razvoja države, kar lahko prisili v migracijo še ostale pripadnike izobražene delovne sile. Če je določen sektor premalo razvit, pa lahko to vodi v neizkoriščanje obstoječih izobrazbenih potencialov. V takem primeru sam beg možganov ni več toliko problematičen, saj lahko prinese pozitivne učinke v smislu, da izobražen kader v tujini ohrani stik z državo izvora in lahko pomaga pri razvoju določenega sektorja v državi izvora v prihodnosti (Beine in drugi 2001). To se lahko zgodi z reemigracijo, ko se migrant vrne z novimi izkušnjami, ali pa z gospodarskim sodelovanjem, ko migrant pomaga podjetjem iz države izvora vstopiti na nove trge.

Politična posledica bega možganov je v veliki meri pogojena s tem, da migranti v državi prejemnici dosežejo dovolj velik socialni kapital, da lahko posredno ali neposredno začnejo vplivati na sprejemanje politik v državi izvora. Večjo moč pri vplivanju na sprejemanje

---

²⁵ Tudi na tem mestu bi izpostavil Poljsko. Leta 2012 je bila brezposelnost mladih 26.5%. Brez odtoka migracij bi bila brezposelnost mladih verjetno višja. Za primerjavo: brezposelnost mladih je bila v Sloveniji istega leta 20.6% (Eurostat 2015).

²⁶ »Pojem beg možganov je opredeljen kot odhajanje izobraženega kadra na delo v tujino. Kateri nivo izobražencev zajame, je odvisno od izobrazbene strukture okolja izselitve. Pojem izobraženosti je namreč relativen in moramo ga razumeti v kontekstu časa, ki ga opazujemo« (Lukšič-Hacin v Bevc 2004: 3).

omenjenih politik imajo migranti, ki imajo dobro organizirana migrantska omrežja (Joly 2000).

3.2 Posledice migracij mladih na mezo ravni

Pri analizi posledic migracij mladih na mezo ravni sem se osredotočil na pomen nakazil. Zanimata me tako pomen ekonomskih (denarnih) nakazil kot socialnih nakazil.²⁷ Zanimalo me je predvsem, kakšen vpliv imata omenjeni posledici na življenja družin migrantov. Ekonomska in socialna nakazila imajo tudi makro učinke, kot sem že omenil v analizi makro posledic migracij mladih na države izvora, vendar so mene zanimali neposredni učinki na življenja socialnih omrežij migrantov, še posebej na njihove družine. Ravno tako kot pri analizi vzrokov migracij mladih na mezo ravni sem tudi pri analizi posledic na mezo ravni uporabil teorijo o socialnih omrežjih.

3.2.1 Denarna nakazila

Pri preučevanju posledic denarnih nakazil migrantov v strokovni literaturi obstajata dve teoriji posledic. Prva je, da denarna nakazila negativno vplivajo na države izvora, ker lahko vodijo v ekonomsko odvisnost od nakazil in posledično zavirajo ekonomski razvoj (Katselli 2006). Druga pa je, da denarna nakazila družinam, ki imajo dostop do njih, pomagajo pri izhodu iz revščine (León-Ledesma in Piracha 2004).

Če se osredotočimo na posledice na makro ravni, potem lahko v določenih primerih velja teorija o ekonomski odvisnosti, vendar pa na mezo ravni družinam, ki so prejemnice denarnih nakazil, ta nakazila zelo pomagajo in to na več načinov. Prvi in najbolj očiten razlog je, da pomagajo pri nakupu dobrin in posledično pri blažitvi revščine. Drugi je ta, da imajo družine

---

²⁷ »Socialna nakazila so oblika kulturne difuzije, ki poteka na lokalnem nivoju in nastaja kot posledica migracijskih procesov. Socialna nakazila so ideje, obnašanje, identitete in socialni kapital, ki prehaja iz države prejemnice migracij v države izvora migracij« (Levitt 1998: 926).

prejemnice zaradi denarnih nakazil dostop do zdravstvene oskrbe, tretji pa, da lahko družine prejemnice nakazil svojim otrokom omogočijo dostop do izobrazbe in jim s tem pomagajo izstopiti iz revščine (Haas 2006). Negativna posledica denarnih nakazil se kaže na način, da so družine, ki so od teh nakazil odvisne, fizično ločene. Ta problem se še posebej kaže pri mladih družinah, saj to pomeni, da je ponavadi vsaj eden od staršev ločen od svojih otrok, zaradi česar ima ta oseba manjši vpliv na vzgojo otrok. Posebej zanimivo pa je, vsaj v primeru migracije mladih, da lahko pride do pojava »osirotelih sirot«, ko iz nekaterih družin vsi mladi migrirajo v tujino in ti nimajo več nobenega, da bi skrbel za njih. S tem lahko postanejo socialno izolirani, saj so izgubili najpomembnejše socialne stike, kar lahko vodi v nizko samopodobo, pa čeprav so zaradi denarnih nakazil preskrbljeni bolje kot ljudje brez dostopa do omenjenih nakazil (Markova 2007).

3.2.2 Socialna nakazila

Socialna nakazila so posebna vrsta transnacionalnih odnosov med državo prejemnico migracij in državo izvora migracij. Ta nakazila so po mojem mnenju pomembna zato, ker prenašajo ideje in nove kulturne izkušnje, ki so jih pridobili migranti v novi državi in jih lahko prenašajo nazaj na državo izvora (Levitt 1998). S tem spreminjajo kulturno krajino države iz katere so prišli.

Na mezo ravni analize je preučevanje socialnih nakazil pomembno iz razloga, ker so prejemniki omenjenih nakazil največkrat člani socialnega omrežja migranta. Ta nakazila pa v državo izvora ne pridejo popolnoma nepopačena, saj vsak migrant sam selektivno posreduje le določene aspekte družbe, v katero je migriral, saj je vsak posameznik z gostujočo družbo v drugačni interakciji. Vsak ima namreč drugačno personalno izkušnjo in tako posreduje naprej kulturne vzorce, kot jih je sam doživel in ki jih sam pojmuje kot boljše ter primerne za posredovanje naprej. Je pa to dožemanje izkušnje povezano tudi s starostjo in izobrazbo migranta. Bolj kot je socialno vključen v novo socialno okolje v državi prejemnici, bolj bo občutil aspekte nove kulture. V takem primeru je možnost inkorporacije omenjenih novih kulturnih aspektov večja. To lahko vodi v kvantitativno močnejše sprejemanje in oddajanje socialnih nakazil kot v primeru, da se bo migrant, v večini to velja za starejše in manj

izobražene migrante, večino časa zadrževal znotraj obstoječega migrantskega omrežja, saj bo imel tako manj stikov z večinskim prebivalstvom in posledično z večinsko kulturo države, v katero je migriral (Levitt 1998). Vpliv posameznika pri prenosu socialnih nakazil na svoje socialno omrežje pa je pomemben še z enega vidika. Vsak posameznik namreč igra v družbi različne vloge in tudi njegovo socialno omrežje ga dojema drugače kot drugega člana istega socialnega omrežja, saj vsak posameznik v nekem socialnem omrežju zaseda drugačen položaj. Tako ima lahko nekdo večjo vlogo pri prenosu socialnih nakazil kot nek drug posameznik, pa čeprav je lahko njuna kulturna izkušnja v marsičem zelo podobna (Lukšič-Hacin 1999).

Socialna nakazila lahko poleg mezo ravni analize preučujemo tudi na makro ravni, saj socialna nakazila ob pojavu močnih migrantskih omrežji v državi prejemnici ustvarijo nove transnacionalne prostore. In ker so v EU prejemnice intra-EU migrantov večinoma države ekonomskega »centra«, prenaša v države izvora migrantov tudi njihovo prevladujočo kulturo ter pod krinko multikulturalizma posledično ustvarja kulturo, ki je bolj podobna in po mojem mnenju tudi bolj servilna do prevladujoče kulture globalnega tipa kapitalizma. Marina Lukšič-Hacin tako vrsto kulturne izmenjave povezuje z novodobnim kolonializmom (Lukšič-Hacin 1999). Po njenem mnenju je tudi »sama ideja o multikulturnih odnosih kot tipu pravičnejše družbe« (Lukšič-Hacin 1999, 64) ideja okolij iz katerih prihaja. Torej iz držav ekonomskega in kulturnega »centra«. To lahko opazimo tudi v EU, saj inštitucije evropskih integracij zagovarjajo pravno, ekonomsko, politično in kulturno ureditev, ki jo zagovarjajo najmočnejše države članice. Tukaj lahko izpostavim vsaj neoliberalni koncept prostega trga in pravne okvirje ureditev sodobnih evropskih držav. To lahko vodi tudi v ekonomsko in kulturno odvisnost držav evropske »periferije« in »pol-periferije«. In ravno ti obstoječi družbeni odnosi, ki silijo ljudi v migracijo, pomagajo še močnejše utrditi obstoječe stanje in ohraniti »status quo«. Vendar pa socialna nakazila niso vedno le orodje v rokah novodobnega neokolonializma, saj v določenih primerih migranti v države izvora s sabo prenesejo tudi ideje, ki so lahko »dejansko demokratične« in se, pogosto, dotikajo človekovih pravic. Določene družbene skupine se lahko ravno zavoljo socialnih nakazil začnejo zavedati svojih pravic ali pa vsaj pripomorejo k njihovemu opolnomočenju in začnejo v državi izvora postopoma spreminjati način razmišljanja, delovanja itd. Na tej točki bi izpostavil primer, ki sicer ni iz EU, ampak iz Južne Amerike, kako so ženske zaradi moških, ki so migrirali v

Združene države Amerike, začele na novo konstruirati svojo žensko identiteto in odnose med spoloma. Ta primer prikaže, po mojem mnenju, pozitivne vplive socialnih nakazil.

Nočem reči, da se ne bom poročila z nekom, ki ni od tukaj samo zato, ker nima zlate verižice. Hočem se poročiti z nekom od tam, ker drugače razmišljajo. Spremenili so svoje razmišljanje. Ko živijo v ZDA, vidijo, da tam ni mačizma. V ZDA mačizem ne obstaja.

Luisa, Peru (Levitt 1998, 934)

3.3 Posledice migracij mladih na mikro ravni

Države članice EU so tako kot vse druge države razvile različne vrste kategorizacije oseb, ki živijo na njenem ozemlju. Ta kategorizacija poteka tako v pravnem, ekonomskem, medijskem kot tudi v identitetnem diskurzu. V pravnem diskurzu poteka v smislu, da imajo migranti iz določenih držav določene pravice, migranti iz drugih držav pa teh pravic nimajo. Različne države namreč različno kategorizirajo položaj ljudi, ki prečkajo njihove meje, saj so nekatere države migraciji bolj naklonjene kot druge. Kategorizacija vedno poteka s pozicije moči, saj lahko ta kategorizacija vključi določene skupine ljudi v družbo, hkrati pa izloči druge (Mohn in drugi 2010). To je bilo v kontekstu intra-EU migracij še posebej očitno v času trajanja moratorija na preseljevanje državljanov iz na novo pridruženih držav članic EU v starejše države članice EU. V medijskem diskurzu se ta kategorizacija oseb lahko izkazuje s tem, da je določena etnična skupina predstavljena v negativnem kontekstu, v identitetnem diskurzu pa, da določena etnična skupina s strani večinskega prebivalstva nikoli ne bo pripoznana kot del večinske populacije, ampak bo dojeta kot tujec tudi v primeru, da bo tam živela dlje časa in pridobila državljanstvo. Na tem mestu lahko kot določeno etnično skupino izpostavim primer Poljakov, ki so migrirali v Združeno kraljestvo. Ti so bili v določenih mainstream medijih in odzivih ljudi večkrat označeni kot migranti, ki so tja prišli samo zaradi izkoriščanja socialnih podpor.²⁸ To seveda ni res, ampak lahko vodi v negativno kategorizacijo, ki lahko zelo močno

---

²⁸ Primera naslovov člankov v medijih:

- David Cameron obljublja, da bo bolj strog do tujcev, ki izkoriščajo socialne podpore (*David Cameron vows to get tough on freeloading foreigners*) (Hall in O'Flynn 2013),

vpliva na življenje ljudi in na njihov občutek izključenosti iz družbe. Izključenost iz družbe oziroma socialna izključenost je po mojem mnenju največja posledica migracij mladih na mikro ravni, saj vpliva na odnos posameznika do družbe, v kateri se nahaja. Socialno izključenost lahko opazujemo tudi na makro ravni, vendar sem jo sam uvrstil na mikro raven analize posledic migracij ravno zaradi vpliva, ki ga ima socialna izključenost na posameznika. Pri analizi posledic migracij mladih na mikro ravni sem tako kot pri analizi vzrokov na mikro ravni uporabil dve teoriji: teorijo o vrednosti in pričakovanju in teorijo o socialnih sistemih.

3.3.1 Socialna izključenost

Oni so na splošno neprijazni ljudje, nekateri so celo odprto sovražni do tujcev. Zaradi tega se težko vključujem v socialne in druge civilne aktivnosti.

Anonimna migrantka (UN 2013, 84)

Socialna izključenost je v razlagi posledic migracij mladih kompleksen fenomen. Največkrat se izkazuje pri nezmožnosti, da bi se vključili v ekonomski, politični, socialni, izobraževalni ali kulturni sistem države, v katero so migrirali. Socialna izključenost je sicer lahko kratkoročnega značaja, vendar ima večina socialno izključenih oseb le malo možnosti, da se bodo v kratkem času vključili v družbo in zaživel kot njeni polnopravni člani. Socialna izključenost lahko tudi pomeni, da je oseba, ki je socialno izključena iz enega družbenega sistema, socialno vključena v drugi družbeni sistem, ampak največkrat socialna izključenost iz enega družbenega sistema, npr. trga dela, pomeni tudi socialno izključenost iz drugih družbenih sistemov kot npr. iz zdravstvenega zavarovanja, socialne varnosti in izobraževanja. Razlog je v tem, da je veliko družbenih sistemov odvisnih od tega, ali ima določena oseba zaposlitev oz. prihodek ali ne (Raum in drugi 2009). Na to, ali bo mlad migrant doživel socialno izključenost v gostujoči državi, lahko vpliva več dejavnikov. Med njimi so: kakšen je namen/tip migracije, izobrazba migranta, poznavanje jezika gostujoče države, življenje v gospodinjstvu brez zaposlitev, možnost nadaljnjega izobraževanja itd. Ne smemo pa pozabiti niti na nekatere makro dejavnike, ki lahko vplivajo na sprejem migrantov na splošno ali pa le

---

- Philip Hammond: Britanija na široko odprta za zlorabe pri izkoriščanju socialnih podpor s strani migrantov (*Philip Hammond: Britain wide open to abuse by »freeloading« migrants*) (Khan 2015).

na sprejem migrantov iz določenih držav. Ti so: ekonomska situacija v državi izvora in v gostujoči državi, zgodovina migracij v smislu kakšne so izkušnje gostujoče države z migranti, integracijske politike gostujoče države in EU, zmožnost izobraževalnega sistema in trga dela gostujoče države, da vključi migrante v svoj sistem itd.

Pri preučevanju socialne izključenosti mladih migrantov ne smemo pozabiti, da so v določeni družbi poleg njih lahko izključeni tudi deli večinskega prebivalstva, saj se danes, sploh po nastopu krize, tudi drugi mladi vedno težje vključujejo v posamezne družbene sisteme. Tukaj mislim predvsem na sisteme izobraževanja in sistem trga dela. Ne smemo pa pozabiti, da se lahko mladi za nekaj časa samovoljno odločijo, da se bodo iz različnih razlogov izključili iz posameznih družbenih sistemov, saj imajo lahko drugačne osebne prioritete. Tako se lahko odločijo zaradi upora proti staršem, potovanja ali pa zaradi tega, ker so se odločili ustvariti družino (Mohn in drugi 2010).

Pomemben dejavnik, ki lahko privede do nastanka socialne izključenosti pri mladih migrantih na osebni ravni, je tudi ta, da si ljudje postavljamo socialna omrežja skozi leta življenja v določenem okolju (Lee 1966). Ko pride do migracije v drugo okolje, lahko pride skoraj do pretrganja vseh prejšnjih socialnih vezi. To pomeni, da si mora migrant znova vzpostaviti socialno omrežje, saj se na starega ne more več zanesti, kar lahko pripelje, sploh če ima migrant zaradi objektivnih ali subjektivnih razlogov probleme pri vzpostavljanju stikov, do tega, da napačno definira novo okolje in dobi občutek, da ga novo okolje ne sprejema, pa četudi ima objektivno zelo dobre možnosti, da se vanj socialno vključi.

Pri obravnavanju socialne izključenosti mladih migrantov lahko ugotovimo, da je za njeno razumevanje potrebno razumevanje vseh ključnih dejavnikov, ki na to vplivajo. Hkrati ni možno generalizirati, da so prav vsi migranti socialno izključeni, saj se nekateri dobro znajdejo v novem okolju in lahko dosegajo boljše rezultate tako na trgu dela kot v drugih družbenih sistemih kot drugi mladi migranti ali pa mladi iz večinske populacije (Fangen 2010).

4 Sklep

Po letu dni brez dela, popolnoma demoralizirana sem se odločila, da se preselim v Francijo, da bom tam delala na področju, za katerega sem se specializirala – to je na področju fizioterapije. Dobro sem plačana in imam dobre delovne pogoje in moji kolegi in stranke so fantastični. Poleg tega mi vsi Francozi, ravno tako kot moji gostitelji, ki so iz Portugalske, pravijo, da sem se dobro prilagodila in da sem postala prava delavka! Težko mi je bilo zapustiti mojo družino. Ko so me vprašali, ali naj izberem med ljubeznijo do svoje družine ali med svojo prihodnostjo, sem se odločila da je delo bolj pomembno na tej stopnji mojega življenja.

Eva, delovna migrantka (UN 2013, 66)

Migracije mladih so v sodobnem svetu hiperglobalizacije, ko prihaja do nastanka novih transnacionalnih prostorov, kompleksen proces in vplivajo, kot sem skušal prikazati v pričujočem diplomskem delu, tako na posameznike, družine, lokalne skupnosti kot tudi na nacionalne države in nadnacionalne državne tvorbe, kot je EU. Povedano preprosto, a ne napačno: vplivajo na svet. Mislim, da sem v pričujočem diplomskem delu uspešno odgovoril na svoji dve raziskovalni vprašanji, ki sem si ju postavil pred začetkom raziskovanja in pisanja. Opredelil sem najbolj pogloblitve sociokulturne in ekonomske vidike, tj. vzroke in posledice migracij mladih znotraj EU.

Med preučevanjem gradiva in literature pa sem zasledil, da se raziskovalci na področju migracij, kot sem nakazal že v uvodu, prepogosto ukvarjajo le z makro vidiki migracij, mezo in mikro vidiki pa so velikokrat skoraj zanemarjani. Kot da pri migracijah ne gre za ljudi, ampak številke. Omenjena osredotočenost na makro vidike je po mojem mnenju v veliki meri posledica finančne krize, ko so države in njihove inštitucije ter s tem, vsaj v določeni meri, tudi zanimanje raziskovalcev področja migracij danes večinoma osredotočene na ekonomske kazalce. Tako sem po pisanju pričujočega diplomskega dela še bolj prepričan, da je potrebno migracije preučevati celostno in interdisciplinarno, saj če hočemo razumeti te kompleksne vzroke in posledice, ne moremo opazovati le posameznega vidika. Če se na tem mestu navežem na citat, ki sem ga navedel na začetku tega sklepnega poglavja, lahko opazimo, da so

lahko migracije zelo pozitivne na makro nivoju, saj zagotavljajo gospodarsko rast in sodelovanje, na mikro nivoju pa so lahko izrazito negativne. Mladi delovni migranti morajo za sabo pogosto pustiti družino in svoje socialno omrežje samo zato, da dobijo službo (ali pa tudi ne), za katero so se izobrazili. Hkrati nam ta primer, ko niti izobraženi mladi v svojih državah izvora ne morejo dobiti službe, veliko pove tudi o stanju svetovnega ekonomskega sistema, o odnosu med evropskimi državami in o odnosu evropskih držav do mladih, ko države ne naredijo dovolj za vključitev mladih v družbo.

Pri pisanju diplomskega dela sta se mi pojavili (vsaj) še dve vprašanji, ki bi bili zanimivi za preučevanje migracij v prihodnosti. Prvo vprašanje je, kakšne bodo posledice pri intra-EU migracijah mladih zaradi njihove vedno večje prekarizacije. To vprašanje je še posebej zanimivo, če bi primerjali države evropskega »centra« in države evropske »pol-« in »periferije«. Drugo vprašanje je povezano s politično nestabilnostjo držav severne Afrike, Bližnjega vzhoda in vzhodne Evrope, saj je število migrantov iz omenjenih držav v zadnjih letih močno naraslo in je leta 2014 doseglo že 280.000 ljudi, kar je najvišje število migrantov v evropske države po 2. svetovni vojni (Frontex 2015).

Več kot posameznik potuje, težje se znova poveže z realnostjo v svoji domači državi.

Dom, kot je bil, postane stanje duha in funkcija v prostoru in času.

Timothy, mladi migrant (UN 2013, 1)

Naj zaključim. Migracije mladih so pomembne za današnjo družbo, saj si življenja brez njih ne moremo več predstavljati. Vendar če bomo hoteli ustvariti bolj človeško družbo, potem bo nujno potrebno razrešiti shizofren odnos med ekonomskimi potrebami držav in zaprtostjo nacionalnih kultur, kjer se tujci velikokrat počutijo nezaželene. Menim, da bi bilo smiselno in nujno, da bi EU in države članice začele do migracij pristopati bolj pragmatično in končati z nacionalistično politiko držav članic, kot jo je zaznati v zadnjem času v Združenem kraljestvu in drugod, ter ustvarjati bolj »demokratičen« odnos tako do posameznih migrantov kot do večjih migrantskih skupnosti.

5 Literatura

1. Bauer, Thomas, Gil S. Epstein in Ira N. Gang. 2009. Measuring Ethnic Linkages between Immigrants, *International Journal of Manpower* 30 (1–2): 56–69.
2. Beine, Michel, Frédéric Docquire in Hillel Rapoport. 2001. Brain drain and economic growth: theory and evidence. *Journal of Development Economics* 64: 275–289.
3. Bevc, Milena, Jernej Zupančič in Marina Lukšič-Hacin. 2004. *Migracijska politika in problem bega možganov*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
4. Bracht, Oliver, Constanze Engel, Kerstin Janson, Albert Over, Harald Schomburg in Ulrich Teichler. 2006. *The professional value of ERASMUS mobility*. Kassel: University of Kassel.
5. Chase, Elaine in Martin Seeleib-Kaiser. 2014. Migration, EU Citizenship, and Social Europe. *Social Europe*, 14. januar. Dostopno prek: <http://www.socialeurope.eu/2014/01/eu-citizenship-social-europe/> (13. februar 2015).
6. Djilas, Ivana. 2014. Kako postaneš emigrant. *Mladina* 42. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/161225/kako-postanes-emigrant/> (15. januar 2015).
7. Euronews. 2013. *Shock in Greece at imminent closure of public broadcaster ERT*. Euronews. Dostopno prek: <http://www.euronews.com/2013/06/11/greek-public-television-ert-closes-down/> (10. maj 2015).
8. *European citizenship*. 2014. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/justice/citizen/> (21. januar 2015).
9. EUROSTAT. 2014. *Unemployment statistics*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics#Unemployment_trends (15. februar 2015).
10. EUROSTAT. 2015. *Youth unemployment*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Youth_unemployment (12. maj 2015).
11. Evropska komisija. 2014. *ERASMUS Impact Study*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/education/library/study/2014/erasmus-impact_en.pdf (16. april 2015).
12. Fangen, Katerine. 2010. Social exclusion and inclusion of young immigrants: Presentation of analytical framework. *Young: Nordic Journal of Youth Research* 18(2): 133–156.

13. Frontex. *Annual risk assessment 2015*. Dostopno prek: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf (12. maj 2015).
14. Galgóczi, Béla in Janine Leschke. 2012. *Intra-EU labour migration after Eastern enlargement and during the crisis*. Bruselj: ETUI.
15. Galgóczi, Béla, Janine Leschke in Andrew Watt. 2009. *Intra-EU labour migration: flows, effects and policy responses*. Bruselj: ETUI.
16. Goss, Jon in Bruce Lindquist. 1995. Conceptualizing International Labour Migration: A Structuration Perspective. *International Migration Review* 29 (2): 317–351.
17. Haas, Hein de. 2006. Cherishing the Goose with the Golden Eggs: Trends in Migrant Remittances from Europe to Morocco 1970–2004. *International migration review* 40 (3): 603–634.
18. Haas, Hein de. 2010. Migration and development: A theoretical perspective. *International migration review* 44 (1): 227–264.
19. Hagen-Zanker, Jessica. 2008. *Why do people migrate? A review of the theoretical literature*. Dostopno prek: <http://mpr.a.uni-muenchen.de/28197/> (17. februar 2015).
20. Hall, Macer in Patrick O'Flynn. 2013. David Cameron vows to get tough on freeloading foreigners. *Express*, 26. februar. Dostopno prek: <http://www.express.co.uk/news/uk/380278/David-Cameron-vows-to-get-tough-on-freeloading-foreigners> (11. maj 2015).
21. Haug, Sonja. 2008. Migration Networks and Migration Decision-Making. *Journal of Ethic and Migration Studies* 34 (4): 585–605.
22. Jeffries, Stuart. 2013. Is Germany too powerful for Europe? *The Guardian*, 31. marec. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2013/mar/31/is-germany-too-powerful-for-europe> (11. maj 2015).
23. Joly, Danièle. 2000. Some Structural Effects of Migration on Receiving and Sending Countries. *International migration* 38 (5): 25–40.
24. Katseli, Louka T., Robert E.B. Lucas in Theodora Xenogiani. 2006. Effects of Migration on Sending Countries: What do we know?. *Organisation for Economic Co-operation and Development Working Paper*. Dostopno prek: <http://www.oecd-ilibrary.org/content/workingpaper/424438382246> (15. april 2015).
25. Khan, Maria. 2015. Philip Hammond: Britain wide open to abuse by »freeloading« migrants. *International Business Times*, 20. januar. Dostopno prek:

- <http://www.ibtimes.co.uk/philip-hammond-britain-wide-open-abuse-by-freeloading-migrants-1484345> (11. maj 2015).
26. Lee, Everett S. 1966. A Theory of Migration . *Demography* 3 (1): 47–57.
  27. León-Ledesma, Miguel in Matloob Piracha. 2004. International Migration and the Role of Remittances in Eastern Europe. *International migration* 42 (4): 65–83.
  28. Levitt, Peggy. 1998. Social Remittances: Migration Driven Local-Level Forms of Cultural Diffusion. *International migration review* 32 (4): 926–948.
  29. Lukšič-Hacin, Marina. 1999. Multukulturalizem. Ljubljana: Založba ZRC.
  30. Markova, Eugenia. 2007. Economic and Social Effects of Migration on Sending Countries: The Cases of Albania and Bulgaria. *Organisation for Economic Co-operation and Development Working Paper*. Dostopno prek: <https://www.oecd.org/dataoecd/34/4/38528396.pdf>, (12. april 2015).
  31. Mohn, Ferdinand Andreas, Kirsten Fossan in Katrine Fangen. 2010. *Inclusion and Exclusion of Young Adult Migrants in Europe : Barriers and Bridges*. Surrey: Ashgate.
  32. OECD. 2013. International Migration Outlook 2013. Paris: OECD. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2013_migr_outlook-2013-en. (15. januar 2015).
  33. Pajnik, Mojca. 2010. Socialno državljanstvo, migracije in trg dela. V: Medica, Karmen, Lukić, Goran, Milan ur. *Migranti v Sloveniji – med integracijo in alienacijo*. Koper: Univerzitetna založba Annales: 13–36.
  34. Pekkala Kerr, Sari in William R Kerr. 2011. *Economic Impacts of Immigration: A Survey*. Cambridge: National Bureau of Economic Research.
  35. Pennix Rinus, Jeanette Schoorl in Carlo van Praag. 1993. *The impact of International migration on receiving countries: The case of the Netherlands*. Amsterdam: Svets and Zeitlinger.
  36. Raaum, Oddbjørn, Jon Rogstad, Knut Røed in Lars Westlie. 2009. Young and out: An application of a prospects-based concept of social exclusion, *The Journal of Socio-Economics* 38 (1): 173–187.
  37. Rex, John, Danièle Joly in Chris Wilbert. 1987. *Immigrant Associations in Europe*. Aldershot: Gower press.
  38. United nations. Department of economic and social affairs. Population division. 2011. *International migration in a globalizing world: The role of youth*. Dostopno prek:

- <http://www.un.org/esa/population/publications/technicalpapers/TP2011-1.pdf> (16. januar 2015).
39. United nations. Social policy and development division. 2013. *United nations world youth report 2013*. Dostopno prek: <http://www.unworldyouthreport.org/images/docs/fullreport.pdf/> (20. februar 2015).
40. Vargas-Silva, Carlos. 2012. Briefing: EU migrants in other EU countries: An analysis of bilateral migrant stocks. Dostopno prek: <http://www.migrationobservatory.ox.ac.uk/sites/files/migobs/EU%20migrant%20stocks.pdf> (16. januar 2015).
41. Vertot, Nelka. 2009. *Mladi v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
42. Vaxevanes, Penelope. 2013. The girl who went on Erasmus twice. *The Eurocultur*, 3. januar. Dostopno prek: <http://eurocultur.eu/2013/01/03/the-girl-who-went-on-erasmus-twice/> (9. maj 2015).
43. Wallerstein, Immanuel. 2006. *Uvod v analizo svetovnih-sistemov*. Ljubljana: *Cf..